

До
г-жа Десислава Ахладова
Министър
Министерство на правосъдието

Становище – първа част

относно: обществена консултация на проект на ЗИД на Закона за защита от домашно насилие

изготвено от: Илиян Пламенов Пътев, с постоянен адрес: ул. Тодор Хрулев № 4, гр. Свищов 5250,
област Велико Търново, тел.: 087/ 928 49 75, ел. поща: i_plamenov@abv.bg

Уважаема госпожо министър Ахладова,
представям на Вашето внимание становище – първа част, с предложения, възражения и коментари по повод обществената консултация на проект на Закон за изменение и допълнение (ЗИД) на Закона за защита от домашното насилие (ЗЗДН). Останалите части от становището, ще Ви изпратя по-късно днес.

Принципни предложения и коментари:

1. Като цяло проекта на ЗИД е малка крачка напред за детайлизиране на нормативната уредба за процедирането на случаите с домашно насилие. В проектът има, обаче, немалко места, които се нуждаят от прецизиране, подобрение и изменение.
2. В проекта на Министерството на правосъдието има и няколко недопустими, незаконосъобразни, противоконституционни и недемократични предложения, които, ако бъдат приети, ще върнат гражданското съдопроизводство у нас няколко десетилетия назад, в годините на комунистическия режим и диктатурата на пролетариата. Споменатите предложения осуетяват възможностите за реална съдебна защита на правата и интересите на почти всички лица, страни по граждански дела за домашно насилие, като се регламентират фактически непостижими изисквания и условия.

Конкретни предложения и коментари:

1. По отношение на пар. 2 от проекта, в който се предлагат промени в чл. 2, ал. 1 на ЗЗДН. Целта на закона би следвало да бъде да регламентира във възможно най-пълна степен правната материя, свързана със случаите на домашно насилие. Ето защо предложената промяна в проекта от „фактическо съпругеско съжителство” на „фактическо съжителство на съпругески начала” е непълна, неточна и дискриминационна, тъй като не разглежда случаите на актове на домашно насилие, извършени между лица от различен или от един и същ пол, които са или са били единствено във фактическо съжителство. Ето защо, бих искал да предложа „фактическо съпругеско съжителство” да се промени на „фактическо съжителство”.
2. Относно пар. 3, т. 1 от проекта – с посочените аргументи като в т. 1 по-горе, бих искал да предложа „фактическо съжителство на съпругески начала” да се промени на „фактическо съжителство”.
3. Относно пар. 3, т. 3 от проекта – с посочените аргументи като в т. 1 по-горе, бих искал да предложа „фактическо съжителство на съпругески начала” да се промени на „фактическо съжителство”.
4. Относно пар. 3, т. 4 от проекта – с посочените аргументи като в т. 1 по-горе, бих искал да предложа „фактическо съжителство на съпругески начала” да се промени на „фактическо съжителство или лице, което е съпруг или бивш съпруг на родителя”.
5. Относно пар. 4 от проекта – по отношение на предложената нова редакция на чл. 5, ал. 1, т. 6. Практиката показва, че съдиите не налагат и дори отказват да налагат тази мярка, ако в същото населеното място тя не се предлага като дейност или социална услуга. Ето защо тук или на друго място в проекта, или в Правилника за приложението (ПП) следва изрично да се посочи, че когато

специализирани програми за преодоляване на агресията и за справяне с гнева не се предлагат в същото населено място, то извършителят на насилието се насочва към програма в близко населено място. Ненасочване към такава програма не би трябвало да се допуска, тъй като би се счело за проява на снизхождение и облекчение спрямо извършителите на тези престъпления.

6. В пар. 4 относно чл. 5, ал. 1, т. 7 – следва да се предвидят разпоредби, които изрично да регламентират, че в случай, че програма за лечение на зависимости не се предлага в същото населено място, то извършителят на домашно насилие ще бъде насочван към такава в близко населено място. Ненасочване към такава програма не би трябвало да се допуска, тъй като би се счело за проява на снизхождение и облекчение спрямо извършителите на тези престъпления.

7. В пар. 4 относно чл. 5, ал. 2 – законът следва да уважава и цени времето на гражданите на нашата страна. Предвидените срокове от 3 до 18 месеца са твърде кратки и несъстоятелни. Практиката показва, че дори когато се стигне до налагане на тези мерки, след изтичане на срока им, има немалко случаи, когато отново същия извършител извършва нови актове на домашно насилие. И тормозът и насилието започват отново. Ето защо, вносителят на законопроекта, би трябвало да прояви мъдрост, далновидност и сериозно отношение към материята, и да не допуска такава недопустимо облекчаване на житието на извършителя на домашно насилие, което се явява недопустимо утежняване житието на пострадалото лице. Завеждането на ново дело, между същите пострадало лице и извършител, би представлявало натоварване, но и фактическо облагодетелстване на служителите на правоохранителните органи (полиция, прокуратура, съд), тъй като би им осигурило гарантирана трудова заетост и работа по преписки и дела, с което да оправдаят професионалното си съществуване и незаслужено високите си заплати. Ето защо, предлагам сроковете да се увеличат двойно, като долната граница бъде 12 месеца. Т.е. предлагам промяна към „от 12 до 36 месеца”.

8. В пар. 6 относно чл. 6 б, ал. 1, т. 14 – следва да се приемат разпоредби, които да гарантират, че „денонощната телефонна линия” винаги е достъпна и приема обаждания. Практиката показва, че има случаи на постоянен отказ за приемане на обаждания от пострадали лица, което е недопустимо и незаконосъобразно. Следва да се приемат разпоредби задължаващи Националната комисия, телефонните компании и доставчиците на услугата, да поддържат в постоянна изправност телефонната линия, като осигурят достатъчно дежурни лица, които я обслужват. В противен случай, приета разпоредба остава единствено с рекламна цел и без приложение.

9. В пар. 6 относно чл. 6д, ал. 1 – в така предложената формулировка не става ясно кои точно случаи визира вносителя – дали „заявените” от пострадалото лице или „признатите” от съд, полиция и прокуратура случаи на домашно насилие. Една немалка част от заявените случаи, по една или друга причина, не биват признавани от съда за актове на домашно насилие. Ето защо, предлагам преди думата „случай” да се допълни с думата „заявените”. Така информацията в Централния регистър ще бъде достоверна, адекватна и цялостна. Също така, следва да се има предвид, че тази разпоредба във вида, предложен от вносителя, визира едновременно два алтернативни варианта за обхват на Централния регистър. Това е недопустимо, тъй като се предполага, че след като ще се създаде такъв регистър следва изрично и ясно да се определи обхвата му.

10. В пар. 6 относно чл. 6д, ал. 2, т. 1 – отново не е ясно кои случаи се визират – заявените или признатите от съд, полиция и прокуратура. За да бъде информацията в Централния регистър достоверна, адекватна и цялостна, предлагам думата „актовете” да се замени със „заявените актове”.

11. В пар. 6 относно чл. 6д, ал. 2, т. 5 – бих искал да заявя, че би следвало още тук да се детайлизират и посочат двата типа щети за пострадалото лице. Предлагам между думите „причинени” и „вреди” да се вмъкнат думите „материални и нематериални”.

12. В пар. 6 относно чл. 6д, ал. 2, т. 7 – би следвало в Централния регистър да се съдържа информация и за заявленията за актове на домашно насилие, които пострадалото лице е подало в полицията. Предлагам текстът да се промени на „подадени молби за издаване на заповед за защита, искания на прокурора по реда на чл. 8, или заявления за извършено престъпление”.

13. В пар. 6 относно чл. 6д, ал. 3 – предоставяне на информация от Централния регистър на трети лица не следва да бъде ограничавано. Единствено личните данни по случаите е необходимо да бъдат защитени.

14. В пар. 6 относно чл. 6е, ал. 1 – предлагам думата „Държавата” да се замени с „Министерският съвет” или с „Министерството на вътрешните работи”, тъй като това е отговорния орган, който създава условия за изпълнение на програмите. Държавата е общо и обширно понятие, което включва всички физически и юридически лица в страната, ведомства, фирми, неправителствени организации, и др. Пострадалите лица и извършителите на актове на домашно насилие, бидейки български граждани, също са части от държавата, но те не създават условия за изпълнение на програмите.

15. В пар. 6 относно чл. 6е, ал. 2 – предложената разпоредба и формулировка от вносителя е противоконституционна, недопустима, недобросъвестна, неправилна и неясна. Пострадалото лице има право да наеме адвокат или друг процесуален представител. Ако разпоредбата се приеме в предложеният вид, това би означавало Полицията и Прокуратурата да организират „подбор и обучение” на адвокати и другите процесуални представители, за да могат тези лица да бъдат допуснати (!) да извършват защита на гражданина, които ги е ангажирал. Ето защо, предлагам текстът „лицата, натоварени със защитата по този закон” да се промени на „лицата доставчици на социални услуги по този закон”. Не може да се приеме текст, според който Полиция и Прокуратура ще решават кой адвокат и процесуален представител има право да участва в съдебно дело за домашно насилие. Министерството на правосъдието и Министерството на вътрешните работи (което ще обслужва Националната комисия и Централния регистър) следва да си припомнят, че официално все още сме демократична република.

16. В пар. 6 относно чл. 6е, ал. 4 – има неточност в номерацията на точките с програмите. Предлагам текстът „т. 5, 6, 8 и 9” да се промени на „т. 6, 7, 9 и 10”. Ако не се промени разпоредбата, поради този пропуск част от програмите няма да могат да бъдат разработени и изпълнени.

17. В пар. 6 относно чл. 6е, ал. 5 – думата „тригодишна” следва да отпадне, тъй като се повтаря по-нататък в същото изречение.

18. В пар. 6 относно чл. 6е, ал. 7, т. 3 – следва да се има предвид, че така посочената разпоредба е противоконституционна, незаконосъобразна, недопустима и дискриминираща, тъй като ограничава свободния достъп на адвокати и други процесуални представители до гражданските дела, като се предлага въвеждане на изискване тези лица задължително (!) да бъдат сред изрично обучените от лицензираните доставчици на социални услуги, за да имат право да бъдат процесуални представители по граждански дела за домашно насилие. Предложената от вносителя разпоредба в настоящия си вид противоречи на правото за свободен законен достъп до защита в съд и препятства упражняване на правото на адвокатска защита и процесуално представителство. Ето защо, предлагам думата „лицата” да се замени с „лица”.

19. В пар. 6 относно чл. 6ж, ал. 1, т. 1 – следва да се има предвид, че услугата „денонощна безплатна телефонна линия” често пъти е недостъпна и недостижима за пострадалите лица от домашно насилие, тъй като телефонната линия постоянно дава свободно или постоянно дава заето, въпреки многократните обаждания. Ето защо, в ЗИД е необходимо да се формулират разпоредби за отговорността на Националната комисия; на доставчиците на социални услуги; на организациите, експлоатиращи тези телефонни линии; и на телефонните компании. Следва да се осигурят достатъчно дежурни лица, обслужващи тази телефонна линия.

20. В пар. 6 относно чл. 6ж, ал. 2 – предлагам да се допълни с второ изречение: „Министерството на вътрешните работи осигурява изпълнението на мерки за нейната непрекъсната достъпност.”

21. В пар. 6 относно чл. 6ж, ал. 5, второ изречение, преди думата „други” следва да се добави „на”.

22. В пар. 6 относно чл. 6з, ал. 1, изречение второ – следва да се напомни, че още при подаване в съда на молба за защита или на молба за незабавна защита, или на заявление в полицията за извършени спрямо

лицето актове на домашно насилие, пострадалото лице изрично е посочило кой или кои са лицата, които са извършили срещу нея/него описаните актове на насилие. Поради това цялото второ изречение „Услугите се предоставят независимо дали пострадалите са изразили съгласие да сътрудничат за разкриване на извършителя на насилието.” е напълно неуместно и следва да се заличи. Предложената от вносителя разпоредба повдига въпроса за равнището на правната квалификация и компетентност на лицата, които са изготвили законопроекта.

23. В пар. 6 относно чл. 6з, ал. 2 – относно думите „на разбираем за тях език” – следва да се има предвид, че в предложеният от вносителя чл. 6д, ал. 1 се визират единствено български граждани, които са отправили искания за помощ и подкрепа. Т.е. там се визират български граждани и българския език. А тук в ал. 2 вече се говори за повече от един език. Възниква въпроса – не говорим ли единствено на български език в нашата страна? Ето защо, предложената формулировка в проекта е недопустимо и незаконосъобразно несъответствие с другите разпоредби в проекта и в ЗЗДН. Не за първи път Министерството на правосъдието по подобен недопустим начин изготвя проектите на закони и наредби. Държавната власт загива откъм главата, т.е. откъм Министерството на правосъдието.

24. В пар. 10 относно чл. 10, ал. 1 – срокът за подаване следва да се промени на „до 12 месеца”. А думите „до 6 месеца” следва да се променят на „до 18 месеца”. Това би позволило да бъдат заявени и актове на насилие, извършени в по-дълъг предходен период, за които да има законно основание да бъдат разгледани и признати като актове на домашно насилие.

25. В пар. 12 относно чл. 15, ал. 4 – думата „изпраща” следва да се промени на „изпращат”, тъй като е използвана по отношение на „преписи от материалите”.

26. В пар. 12 относно чл. 15, ал. 5 – изречението е неясно, объркващо и прекалено дълго. Обикновено с постановяване на съдебното решение за налагане мерките за защита съдебното дело приключва. Две изречения са слети в едно и се е получил текст с неясен и размит смисъл. Предлагам текстът „Наличието на постановено решение, с което е издадена заповед за защита,” да отпадне, тъй като е ненужен и подвеждащ за разбиране смисъла на разпоредбата. Останалата част от разпоредбата ясно регламентира замисълът на вносителя. Яснота дава и ал. 3 в този член. Така че, не е необходимо информацията да се формулира толкова неясно и да се създава объркване за смисъла ѝ, както това е направено в проекта на вносителя.

27. В пар. 12 относно чл. 15, ал. 6 – по отношение на текстът „При отложено заседание съдът се произнася” следва да се има предвид, че формулировката е неправилна и нелогична. След като съдът се е съгласил да отложи заседанието, той няма как в същото заседание да обяви решението си. Тази част от разпоредбата е необходимо да се прецизира и подобри. Предлагам текстът „се произнася или” да се заличи.

28. В пар. 12 относно чл. 15, ал. 6 – по отношение на текстът „и от този ден тече срокът за обжалването му”. Категорично възразявам срещу приемането на този текст. Недопустимо и незаконосъобразно е по такъв начин да ограничавате, препятствате и осуetyавате правото на съдебна защита, и да заблуждавате страните по гражданите дела, че уж имали право на обжалване. За да може страна по дело да вземе решение дали ще го обжалва, тя трябва да разполага пред себе си с пълния текст на постановеното решение. От момента на постановяване на съдебното решение в открито заседание, или в кабинета на съдията в закрито заседание, до набирането на компютър на информацията, оформянето ѝ като документ, и като минимум публикуването ѝ в информационната система на Висшия съдебен съвет (ВСС) или на Интернет страницата на съда, минават в най-краткия случай около десет дни до две седмици. Същият, дори по-кратък, е срокът за обжалване. Оказва се, че с предложената разпоредба за огромна част от делата за домашно насилие би се осуетило и фактически се отменя правото на обжалване, поради съзнателно приетите правила за процедурата за обжалване. От друга страна, оставена е възможност, съдът по своя преценка и желание, т.е. по ведомствена целесъобразност, и в кратко време да изпълни тези действия, което би позволило да се случи обжалването. Като цяло, предложената разпоредба е вредна за интересите на гражданите, недемократична и лукава, и ще

превърне лицата веднъж за винаги в пострадали или насилници, без право да възразят и потърсят справедливост на друго място.

29. Бих искал да напомня на Министерството на правосъдието, че сме 2021 г., 30 години сме след падането на комунистическия режим. За съжаление, това Министерство продължава да бъде гнездо на законописци-комунисти, които продължават да изготвят нормативната уредба съгласно похватите и прийомите, които са се използвали по време на комунистическия режим. Това е недопустимо, недобросъвестно и недемократично. В допълнение, разработваните закони следва да бъдат четивни, разбираеми, ясни и недвусмислени за всеки български гражданин.

30. В пар. 12 относно чл. 15, ал. 8 – следва да се има предвид, че повторното извършване на акт на домашно насилие представлява и последващ акт. За втори, трети, четвърти и т.н. по ред случай разпоредбата предвижда една и съща глоба. Следователно, с цел поддържане на яснота на речта и смисъла, не е оправдано наличието на текста „повторно и последващо”. Предлагам думата „повторно” да се заличи, като смисъла остава същия.

31. В пар. 13.1 относно чл. 16, ал. 3 – в пар. 7 е посочено, че молбата за защита може да се подава и в районният съд, в чийто район пострадалото лице фактически пребивава към момента на подаване на молбата. Ето защо, би било уместно, тук след думите „Социално подпомагане” да се допълни с „по фактическия адрес на пребиваване на страните”.

32. В пар. 13.2 относно чл. 16, ал. 4 – с оглед разпоредбата в пар. 7 от проекта, предлагам след думите „настоящия адрес” да се добави „или по фактическия адрес на пребиване”.

33. В пар. 13.2 относно чл. 16, ал. 5 – след текстът „6,” следва да се добави „7,” за да се поправи пропуската.

34. В пар. 13.2 относно чл. 16, ал. 5 – с оглед разпоредбата в пар. 7 от проекта, предлагам след думите „настоящия адрес” да се добави „или по фактическия адрес на пребиване”.

35. По отношение на пар. 14 бих искал категорично да възразя срещу предлаганата промяна. Сроктът за ожалването на съдебното решение трябва да започва да се отброява от момента, в който то е било съобщено в цялост и предоставено на страните. Предложената промяна в проекта е голяма стъпка назад в посока осуетяване възможността за ожалване на решението. А това е недопустимо, неприемливо и незаконосъобразно. Целта на закона трябва да бъде повече правила и повече ред, а не повече хаос, и повече подведени, препятствани и измамани от съдебната система страни по делата. Следва да се има предвид, че не са малко случаите, в които страни по делата по една или друга причина, независеща от тях, не успяват да стигнат в районния съд (такъв има не във всички градове в страната), както и до въззивния съд в областния град. Ако явяването на заседанието за обявяване на решението бъде пропуснато, страната трябва да се чака седмица или няколко седмици, докато решението се появи на Интернет адресите на ВСС или на съда. При всички положения, срокът за обжалване ще бъде минал отдавна. Напълно недопустимо, неприемливо и незаконосъобразно е, също така, срокът да започва да тече от дата на обявяване на решението. Тази дата фактически представя момента, когато съдията в кабинета си подпише решението. Този момент е трудно да бъде установен, от която и да е трета страна, дори от съдебните ръководители в съдебната система. Страните по делото по никакъв начин не могат да установят кой е този момент. Те разбират за тази дата след седмици, когато получат препис от съдебното решение. Поради това, въвеждане на изискване срокът за обжалване да се отброява от предложеният в проекта момент, е непълно неудачно, незаконно, скандално и измамническо. Явно трябва да се напомни на Министерството на правосъдието, че правото на обжалване е основно конституционно право и негово осуетяване е недопустимо, още повече, когато това се предлага от номинални юристи, като тези в Министерството на правосъдието. Бих искал да напомня, също така, че при всички останали дела и процедури срокът за ожалване започва да тече от момента на предоставяне на хартиен или електронен препис на цялото решение. Предложената в проекта промяна е недопустима, тъй като тя създава условия ожалването на съдебно решение да бъде възможно единствено, ако съдията желае, т.е. ожалването не би зависело от волята на страните по делото, а от съдията. Това обаче не е

правосъдие, а нагаждане на действителността по желаната от съда целесъобразност. Параграф 14 следва да се заличи от проекта. Чл. 17, ал. 1 от ЗЗДН следва да остане в настоящия си вид.

36. В пар. 15.2 относно чл. 18, ал. 2 – имайки предвид пар. 7 от проекта, преди думите „настоящия адрес” следва да се добави „фактическия адрес на пребиваване или по”.

37. В пар. 16.2 относно чл. 19, ал. 2 – имайки предвид пар. 7 от проекта, преди думите „настоящия адрес” следва да се добави „фактическия адрес на пребиваване или по”.

38. В пар. 17.2 относно чл. 8, ал. 1, т. 4 – имайки предвид пар. 7 от проекта, преди думите „настоящия адрес” следва да се добави „фактическия адрес на пребиваване или по”.

39. В пар. 18.3 относно чл. 21, ал. 3 – след текстът „6,” следва да се допълни със „7,” за да се поправи пропуската.

40. В пар. 19 относно т. 1 – в края на абзаца, преди текста „др.” следва да се добави запетая и „и”. Тъй като тази легална дефиниция, както е казано в мотивите на законопроекта, не е изчерпателна.

41. В пар. 19 относно т. 2 – думата „сериозно” следва да отпадне. Проектът на ЗИД не следва да позволява проявления на каквито и да било форми на психическо насилие върху пълнолетни или непълнолетни граждани. Дали е леко, сериозно или тежко засягане, то все пак е засягане на психологическа неприкосновеност, и поради това е недопустимо. В допълнение, в съответствие със Закона за нормативните актове и Указ № 883 за неговото приложение, думата „вербално” следва да се промени на „словесно”. А в края на абзаца преди текстът „и др.” следва да се постави запетая, тъй като както е казано в мотивите на законопроекта, тази легална дефиниция не е изчерпателна.

42. В пар. 19 относно т. 3 – текстът „фактическо съжителско на съпругески начала” следва да се промени на „фактическо съжителство”. А текстът „съвместно съжителство на съпругески начала” следва да се промени на „съвместно съжителство”. Промяната е необходимо с оглед привеждане на разпоредбата в съответствие със социалната действителност сред българските граждани.

43. Би следвало в проекта на ЗИД да се включат разпоредби за възможностите и условията за завеждане на производства за обезщетение от актовете на домашно насилие, който като цяло са регламентирани в Закона за задълженията и договорите (относно обезщетения за непозволено увреждане вследствие на материални и нематериални щети).

44. В пар. 22, т. 1 относно чл. 93, т. 31 от Наказателния кодекс (НК), в края на изречението, точката следва да се замени със запетия и да се добави следния текст „а думата „съпругеско” се заличава.”.

45. Запознат съм със становището внесено в рамките на настоящата обществена консултация от Българския център за нестопанско право и подкрепям в цялост направените от тях предложения, възражения и коментари.

46. След завършване на обществената консултация и преди приемане на ЗИД ще очаквам да публикувате справката по чл. 26, ал. 5 от Закона за нормативните актове, относно постъпилите и отразените становища и коментари.

27.01.2021 г.
гр. Свищов

С уважение: (подпис)
Илиян Пламенов